

Yeni Putin Dönemi'nin Enerji Sektörüne Etkileri...

Rusya artık ikinci güç

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Yeltsin döneminde güç yitiren Rusya, birinci Putin dönemini toparlanma arayışıyla geçirdi ve bir ölçüde başarılı oldu. Moskova kendisini ayakta tutacak enerji sektörünün batıllara geçmesini engelledi, kısmi bir refah sağladı.

Kemal ULUSALER
EMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi

Rusya Federasyonu son 3 ay içerisinde gerçekleşen iki seçim sonrasında yeni bir döneme giriyor. 4 Aralık 2011 Duma ve 4 Mart 2012 başkanlık seçimleri sonrasında hem Rusya hem de dünya siyaset sahnesi, açılan bu perde ile yeni gelişmelere gebe...

Sovyetler Birliği'nin dağıldığı ilk yılları kapsayan kaos dönemini bir kenara koyarsak, mart ayı başındaki seçimlerle Rusya Federasyonu 6. kez devlet başkanını seçmiş oldu. Yeniden seçilen **Vladimir Vladimiroviç Putin**, mayıs ayında başkanlık koltuğuna ikinci kez oturacak.

Yaygın 'şaibe' söylemi

Hem Duma seçimleri hem de başkanlık seçimleri için "şaibelidir" söylemleri bir hayli yaygın... Seçimlere eşit koşullarda girilememesi durumu, mükerrer oy kullanımı vb. söylemler bir süre daha Rusya kamuoyunu meşgul edeceğe benziyor. Muhalefet, seçimleri meşru görmüyor ve geniş çaplı protesto gösterilerine hazırlanıyor.

Duma seçimlerinde yüzde 49.5'lik oy oranı Putin'i kaygılandırmış olabilir ve 4 Mart'ta ikinci turun aleyhine işleyeceğini düşünen Putin'in lehine oluşan, 10-15 puanlık bir dolgu oy faili meçhul olarak zihinlerde yer alacak gibi görünmektedir.

Şöyle ya da böyle Rusya ve dünya için yeni bir Putin dönemi başlamaktadır. Bu dönem; coğrafi sınırlar olarak Asya'nın kuzeyi ve batısına çekilen Rusya ile bu daralmanın yarattığı moral çöküntüsünden kurtulma çabasında olan Ruslar için bir çıkış dönemine tekabül etmesi arzusu açısından son derece önem arz etmektedir. Bunun için gerekli ekonomik ve siyasi koşullar hazır gibidir. Artık çok kutuplu dünya oluşumunda başat rolü üstlenecek aktörler arasında Rusya da kendine yer bulacaktır. İşte bu düşünce başta ABD olmak üzere pek çok ülke ile birlikte NATO gibi kuru-

luşların da yeniden tavır belirlemesine ve konum almasına neden olacaktır. Dengeler değişecek, çatışmalar biçim değiştirecek ve senaryolar tekrar elden geçirilecektir.

Rusya artık 'zayıf' değil

1990'lı yılların dağınık, zayıf Rusya'sı epey gerilerde kalmış görünmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki ekonomik çöküntü ve IMF bağımlılığı Rusya'nın iç ve dış politikasına da yansımış; bu dönemlerde Rusya Federasyonu ABD ve AB'nin baskısını her daim hissetmişti. NATO'nun gerek Balkanlar'da gerekse Doğu Avrupa'daki genişleme ve eylemliliklerini kabul etmek durumunda kalmış, çok kutupluluktan söz edememiş, BM'de veto silahını uzun bir süre kullanmamış ve her noktada zayıf pozisyon almak du-

rumunda kalmıştır.

İç politikada ise güvenlik endişesi her daim kendini hissettirmiştir. Dağılan yapıların yeniden birleştirilmesi kaygıları dönem boyu sürmüş, yeni dağılımların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu dönemlerde gerek ekonomik çöküntü gerekse dış politikada zayıf bir pozisyon alma durumu toplumda moral yığıntıya neden olurken; bu durum milliyetçi duyguların yükseltilmesi ile telafi edilmeye çalışılmıştır.

Yeltsin döneminde ekonomik krizi en ağır biçimde yaşamış olan Rusya 2000'li yıllarda 1. Putin Dönemi'nde belirgin bir toparlanma yaşamış ve yeniden çok kutuplu dünyanın önemli bir aktörü konumuna doğru hızlı adımlarla ilerlemektedir.

Yeltsin Dönemi'nde haraç-mezat elden çıkartılan kamu varlıkları (özellikle petrol, alüminyum, nikel, paladyum, gümüş, altın gibi maden sektörü) eski yönetime yakın oligarkların eline geçmişti. Yeltsin döneminin güç ilişkileri "Semya" (aile) Grubu'ndan Putin Dönemi ile birlikte Piterki-Siloviki Koalisyonu'na (Petersburglular-Güvenlikçiler) geçmiş ve bu grup Putin'in baş-

kanlığında kırmızı çizgilerin dışına çıkan başta oligarklar (Hodorkovski gibi) olmak üzere tüm muhalefeti ezip geçmiştir. Hodorkovski'nin 1995'te yüzde 80'ini 350 milyon dolara satın aldığı ve 2004'lerde değeri yaklaşık 50 milyar doları bulan, petrol devi YukosSubneft'i ExxonMobil'e satmaya kalkmasının önünün kesilmesi de bu döneme denk düşer.

Putin ve ekibinin "çöküşten çıkış stratejisi", ekonomide oligarkları denetim altına almak dolayısıyla ekonomiyi denetim altına tutmak; petrol ve doğalgaz gibi kaynakları en iyi biçimde kullanarak gelir yaratmak; iç politikada başta Çeçenistan olmak üzere benzer sorunları zora başvurmadan kaçınmadan çözmek; dış politikada Atlantikçi-Avrasyacı sentezlerini birleştirmek ve Asya'ya daha fazla önem vermek; çok kutupluluk üzerinde ısrar etmek; NATO'nun genişlemesine karşı tavır almak ve benzerleri üzerine kurgulanmaktaydı.

Silah gelirleri arttı

Özellikle ekonomik çöküşün önüne

geçmek üzere enerji alanında bir dizi girişimde bulunuldu. Doğalgaz ve petrol üretimi yeni yatırımlarla artırıldı. Boru hatları anlaşmaları yapıldı, ağ genişletildi.

AB ve Türkiye gibi yakın coğrafya ile uzun erimli bir dizi anlaşma yapıldı. Bütün bunlara şüphesiz konjonktürel avantajlar da eklenmekteydi. Örneğin dünya ölçeğinde doğalgaza talep hızla artıyor, petrol fiyatları sürekli yükseli-

Putin, bir dönem sonra yeniden devlet başkanı oldu ve bu dönemde Rusya'nın hedefi yeniden ABD'den sonra ikinci güç olma arayışı. Bölgesel anlaşmazlıklarda, enerji projelerinde Rusya göz ardı edilerek bir aşama kaydetmek artık zor görünüyor.

yordu. Alüminyum, nikel, uranyum vb. madenlerin de giderek fiyat ve talep yükselmesi eğiliminde olduğunu eklemek gerekir. Diğer yandan ülke içerisinde elde edilen gelirleri ülke dışına çıkarma eğiliminde olan oligarkların denetim altına alınması da çıkışta bir anlamda rol oynadı. Ayrıca silah ihracından gelen gelirler de azımsanmayacak bir noktaya ulaştı.

Bütün bunlar yan yana gelince kısa sürede Rusya ekonomisi toparlandı. Dış borçlar ödendi, döviz rezervleri artırıldı, sermaye kaçıışı durduruldu ve görece bir refah ortamı yaratıldı. Şüphesiz bu, enerji ve maden ihracına dayalı iç üretimi ilk aşamada pek de canlandıramayan bir çıkıştı. Ancak bir miktar olsun halka nefes aldırılmıştı. Bunun yanı sıra zor yoluyla da olsa Çeçenistan üzerinde belirgin bir hegemonya sağlandı. Şüphesiz burada da başka bir konjonktürel olgu Putin'e yardım etti. O da 11 Eylül olayı idi. ABD'ye uluslararası terörün önlenmesi adına destek çıkıldı ve buna karşılık ABD de Çeçenistan'da zor politikalarına göz yumdu. Dış politikada ise Putin, ABD'nin sarma politika-

yeniden tesis etmiştir. Yine ABD'nin sarma politikaları doğrultusunda gerçekleştirilen turuncu vb. devrimlere karşılık verilerek, Ukrayna'ya, Gürcistan'a, Ermenistan'a, Estonya'ya düşük fiyatla gaz verilmesine son verilmiş, zaman zaman gaz kesilmiş ve dönem dönem de Gürcistan'da olduğu gibi silahlı müdahale gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan BM'de veto silahı tekrar kullanılmaya başlanmıştır -Kosova'nın tanınması gibi-. Asya'da ise Şangay İşbirliği Örgütü aracılığıyla ilişkiler geliştirilmiştir. Tarihinde ilk kez Çin ile ortak askeri tatbikat düzenlenmiş ve benzer bir tatbikat Hindistan ile de yapılmıştır. Alternatif boru hatları olusunun önüne geçerek ve yeni -kuzey ve güney hatları gibi- boru hatları inşa ederek tekel durumunu korumayı başarmıştır.

ABD projelerine Rusya uyarı

2. Putin Dönemi'nde Rusya bölgesel güç olma durumunu hızla tesis edecek ve çok kutuplu dünyanın ABD sonrası ikinci gücü olma durumuna evrilecektir. Böylesi hedefleri bulunan Rusya, enerji sektöründe hakim güç olma yolunda kat ettiği yolları daha da pekiştirecektir. AB ülkelerinin gaz ve petrol ticaretinde en önemli tedarikçisi olmayı, bu anlamda tekel durumunu sağlamlaştıracak olup, fiyat ve tedarik miktarları ile politik arenada da hakim güç olacak yeteneğe sahip durumdadır. Avrupa'nın alternatif arayışlarını daha bugünden kadük hale getirmiş durumda olup gelecekte de bu arayışların önünü tıkama çabasını sürdürme eğilimindedir. Başta Almanya ve İtalya'yı hakim güç

olma doğrultusunda çeşitli ortaklıklarla bağlamış durumdadır. Benzer ortaklıkları Güney ve Doğu Avrupa ülkeleri ile de gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Asya'da ise eski SSCB ülkeleri ile çeşitli arama, geliştirme, pazarlama ve hat tesisi anlaşmaları gerçekleştirmiştir. Bu ülkelerle olan enerji anlaşmalarının yanına diğer madencilik ve askeri anlaşmaları da koyarak çeşitlendirme yoluna gitmiştir.

Ortadoğu'da ve Afrika'da yeni dönemde onayı alınmadan politik güç manevralarına izin veremeyecek bir güce erişmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla kendisi ile enerji başta olmak üzere bir dizi anlaşma yapan ülkeler (Türkiye gibi) artık Rusya faktörünü mutlak dikkate almak zorundadırlar. Ener-

ji ve madencilik sektöründe tekel durumuna gelen bir Rusya'nın rızası olmadan ABD orijinli politik manevralar kadük kalmaya mahkum olacak gibi görünmektedir. Bu nedenle başta Türkiye olmak üzere çevre ülkeler NATO kapsamında dış müdahalelere katılma, füze kalkını gibi tesislere ülke topraklarını açma konusunda ve ekonomik yaptırım uygulamalarında artık çok daha dikkatli davranmak konumundadırlar.

2. Putin Dönemi enerjinin gün geçtikçe kıt ve aranan bir unsur olduğu dönemde çeşitli çatışmalara sahne olan ve belki de yeni bir "soğuk savaş" dönemine dünyayı taşıyan dönem olma potansiyel ve risklerini taşımaktadır.